

Ġabra tal-ġurisprudenza

KONKLUŻJONIJIET TAL-AVUKAT ĠENERALI
TANCHEV
ipprezentati fit-28 ta' Marzu 2019¹

Kawża C-171/18

Safeway Ltd
vs
Andrew Richard Newton,
Safeway Pension Trustees Ltd

(talba għal deċizzjoni preliminari mressqa mill-Court of Appeal (il-Qorti tal-Appell, ir-Renju Unit))

“Artikolu 157 TFEU u ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal haddiema rġiel u haddiema nisa – Implimentazzjoni tas-sentenza Barber dwar l-ugwaljanza fir-remunerazzjoni fir-rigward tal-età tal-irtirar – Determinazzjoni tad-data ta' għeluq tat-'tieqa' Barber – Kamp ta' applikazzjoni tal-projbizzjoni stabbilita mid-dritt tal-Unjoni dwar l-allinjament 'l isfel retroattiv tal-età tal-irtirar sakemm it-tieqa Barber hija miftuħa – Assenza ta' terminu previst fid-dritt nazzjonali sabiex issir kawża għall-osservanza tal-ugwaljanza fir-remunerazzjoni fir-rigward tal-età tal-irtirar – Awtonomija tar-rimedji fid-dritt nazzjonali u d-dritt għal rimedju effettiv skont l-Artikolu 47 tal-Karta”

1. Il-kawża prinċipali tipprovdi opportunità mhux tas-soltu lill-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tiddeċiedi fuq dak li huwa meħtieġ skont id-dritt tal-Unjoni sabiex jiġi żgurat l-infurzar effettiv tal-prinċipju ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa, f'ċirkustanzi li fihom id-dritt nazzjonali ma jipprovdi l-ebda terminu għat-tressiq ta' kawża sabiex jiġi kkontestat l-allegat ksur tiegħu, u li fihom l-infurzar tal-liġi dwar l-ugwaljanza fir-remunerazzjoni qed jintalab minn individwu kontra iehor. B'mod iktar speċifiku, il-partijiet, essenzjalment, ma jaqblux dwar jekk il-miżuri meħuda minn fond tal-pensjoni fl-1991, wara s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja fil-kawża Barber², kinux adegwati sabiex jikkonformaw mar-regoli stabbiliti f'dik is-sentenza dwar l-ugwaljanza fir-remunerazzjoni fir-rigward tal-pensjonijiet. Ir-reqwiżit iktar wiesa' taht id-dritt tal-Unjoni sabiex id-drittijiet ikunu akkumpanjati minn rimedji effettivi huwa wkoll rilevanti għat-tilwima.

2. Il-Court of Appeal of England and Wales (il-Qorti tal-Appell (Ingilterra u Wales), ir-Renju Unit) (iktar 'il quddiem il-“qorti tar-rinvju”) għandha dubji dwar jekk emenda ta' att konstitutiv ta' trust li jirregola l-iskema tal-pensjoni inkwistjoni li seħhet fl-1996 (trust hija l-forma legali li biha ġeneralment huma stabbiliti skemi ta' pensjoni tax-xogħol fir-Renju Unit)³, iżda li rriflettiet il-bidliet tal-1991 fl-amministrazzjoni tagħha, hijiex konsistenti mal-projbizzjoni stabbilita fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja⁴ dwar l-allinjament 'l isfel retroattiv⁵, permezz tal-ugwalizzazzjoni tal-età tal-irtirar tal-irġiel u tan-nisa billi tiġi imposta fuq dawn tal-aħħar l-età tal-irtirar tal-irġiel, sakemm tiġi implimentata s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja fil-kawża Barber.

1 Lingwa oriġinali: l-Ingliż.

2 Sentenza tas-17 ta' Mejju 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209).

3 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348, punt 3).

4 Ara f'dan ir-rigward is-sentenzi tat-28 ta' Settembru 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348); Avdel Systems (C-408/92, EU:C:1994:349); Fisscher (C-128/93, EU:C:1994:353); u Vroege (C-57/93, EU:C:1994:352).

5 It-tifsira ta' dan il-kliem hija spjegata fil-punt 11 iktar 'l isfel.

I. Il-kuntest ġuridiku

A. Id-dritt tal-Unjoni

3. L-Artikolu 157(1) u (2) TFUE jipprovdi:

“1. Kull Stat Membru għandu jassigura li l-prinċipju ta’ paga ugwali għall-ħaddiema maskili u femminili għal xogħol ugwali jew xogħol ta’ valur ugwali, għandu jkun applikat.

2. Għall-ghan ta’ dan l-Artikolu, ‘paga’ tfisser il-paga jew is-salarju komuni bażiku jew minimu u kwalunkwe remunerazzjoni oħra, sew jekk fi flus jew in natura, li l-ħaddiem jirċievi direttament jew indirettament, għall-impjeg tiegħu, minnghan min ihaddmu.

Paga ugwali mingħajr diskriminazzjoni ibbażata fuq is-sess tfisser:

(a) dik il-paga għall-istess xogħol bl-imqieta għandha tkun ikkalkulata fuq il-bażi ta’ l-istess unità ta’ kejl;

(b) dik il-paga għal xogħol li jithallas bil-ħin tkun l-istess għall-istess xogħol.”

B. Id-dritt nazzjonali

4. Il-Klawżola 19 tal-att kostituttiv ta’ trust li jirregola s-Safeway Pension Scheme (l-Iskema tal-Pensjoni Safeway, iktar ‘il quddiem l-“iskema”) tal-1 ta’ April 1984 jgħid dan li ġej:

“Il-kumpannija prinċipali tista’ fi kwalunkwe ħin u skont il-bżonn, bil-kunsens tal-amministraturi (“trustees”) u permezz ta’ att supplimentari (“supplemental deed”) stabbilit mill-kumpannija prinċipali u mill-amministraturi, timmodifika jew tikkompleta kwalunkwe setgħa prevista fil-kuntest tat-trust u kwalunkwe dispożizzjoni tal-iskema tal-pensjoni, inkluż dan l-att kostituttiv tal-imsemmija skema (“Trust Deed”) u r-regoli (“Rules”) tiegħu, kif ukoll l-atti u l-istrumenti l-oħra kollha bil-miktub li jikkompletaw dan l-att u l-atti msemmija fit-Tieni Anness hawn meħmuż, fejn din is-setgħa ta’ modifika tista’ tiġi eżerċitata b’tali mod li d-data ta’ dħul fis-seħħ, indikata fl-att supplimentari, tista’ tkun id-data tal-att inkwistjoni jew id-data ta’ kull avviż bil-miktub minn qabel lill-affiljati li jinformatom bl-elementi mmodifikati jew ikkompletati, jew inkella, fl-limiti raġonevoli, data li tiġi qabel jew wara d-data ta’ dan l-att, b’mod li l-modifiki jew l-elementi komplementari jkunu japplikaw retroattivament jew għall-futur skont skont il-każ.”

II. Il-fatti fil-kawża prinċipali u d-domandi preliminari

5. Il-kawża prinċipali tikkonċerna d-determinazzjoni tad-data li fiha l-età normali tal-irtirar (iktar ‘il quddiem l-“ENI”), applikabbli taht l-iskema tal-pensjoni tax-xogħol għall-impjegati tal-Grupp Safeway (l-iskema msemmija iktar ‘il fuq) giet iffissata b’mod uniformi għal 65 sena kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa, fejn qabel kienet stabbilita għal 60 sena għan-nisa u 65 sena għall-irġiel.

6. Safeway Limited (iktar ‘il quddiem l-“appellanti”), li hija l-persuna li timpjega prinċipali taht l-iskema, issostni li l-ugwalizzazzjoni tal-ENI seħhet fl-1 ta’ Diċembru 1991, li hija d-data li fiha l-affiljati tal-iskema ġew innotifikati bl-ugwalizzazzjoni tat-trattament tal-irġiel u tan-nisa, permezz tal-introduzzjoni ta’ ENI ta’ 65 sena għaž-żewġ sessi permezz ta’ avviż bil-miktub, u d-data li b’referenza għaliha emenda formali sussegwenti għall-iskema kienet iddikjarata li hija effettiva retroattivament.

7. L-ewwel appellat, Andrew Newton, affiljat tal-iskema, isostni li l-ugwalizzazzjoni tal-ENI għal 65 sena ma seħhitx qabel it-2 ta' Mejju 1996, li kienet id-data tal-eżekuzzjoni tal-att li bih giet emendata formalment l-iskema. Kieku dan kien korrett, ma saret l-ebda ugwalizzazzjoni tal-ENI għall-irġiel u għan-nisa għall-perijodu bejn Diċembru 1991 u Mejju 1996, b'mod li d-drittijiet li minnhom gawdew l-irġiel kellhom, matul dak il-perijodu, ikunu l-istess bħad-drittijiet tal-klassi vvantaġġjata, jiġifieri n-nisa. Skont l-ewwel appellat, l-ENI tan-nisa baqgħet 60 sena sa l-emenda formali fit-2 ta' Mejju 1996, u b'hekk l-irġiel kienu intitolati wkoll għal din l-ENI sa dik id-data.

8. Il-qorti tar-rinviju tiddikjara li, kieku dan kien korrett, il-konsegwenza finanzjarja totali tad-determinazzjoni ta' din il-kwistjoni hija stmata li tammonta għal iktar minn 100 miljun lira sterlina (GBP).

9. Skont l-osservazzjonijiet bil-miktub ta' Safeway Pensions Trustees Ltd., it-tieni appellata, il-pożizzjoni tagħha fil-kawża prinċipali hija newtrali.

10. Il-bidla fl-ENI saret bħala riżultat tas-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tas-17 ta' Mejju 1990, Barber⁶, fejn gie deċiż li kien illegali, skont l-Artikolu 119 KE (issa l-Artikolu 157 TFUE) li ssir diskriminazzjoni kontra l-irġiel fi hdan skemi ta' pensjoni billi jkun hemm ENI differenti għall-irġiel u għan-nisa. L-ENI inkwistjoni fis-sentenza Barber kienet 65 sena għall-irġiel u 60 sena għan-nisa.

11. Madankollu, l-effett *ratione temporis* tas-sentenza gie sospiż, u gie deċiż mill-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza Barber li l-effett dirett tal-Artikolu 119 KE, li issa sar l-Artikolu 157 TFUE, ma setax jiġi invokat sabiex jintalab intitolament għall-pensjoni minhabba dik id-diskriminazzjoni b'effett qabel is-17 ta' Mejju 1990. Is-sentenza għalhekk kellha effett prospettiv biss⁷. Filwaqt li l-fondi tal-pensjonijiet kienu liberi, prospettivament, li jirrispondu għas-sentenza Barber b'"allinjament 'il isfel" li fisser zieda tal-ENI tan-nisa għal dik tal-irġiel (u fil-kawża prinċipali 65 sena)⁸, qabel ma ttiehdu tali miżuri, il-klassi żvantaġġjata, jiġifieri l-irġiel, kellhom jiġu ttrattati bl-istess mod bħall-klassi vvantaġġjata, jiġifieri n-nisa. Għalhekk, mis-17 ta' Mejju 1990, id-data meta nġatat is-sentenza Barber, sal-adozzjoni ta' miżuri minn fond tal-pensjoni sabiex tiġi żgurata ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa billi tiġi applikata l-istess ENI għaž-żewġ sessi, l-irġiel kellhom jiġu ttrattati favorevolment daqs in-nisa⁹. Dan sar magħruf bħala "allinjament 'il fuq" u l-perijodu sar magħruf, għall-inqas fir-Renju Unit, bħala t-"tieqa Barber"¹⁰.

12. Fl-1 ta' Settembru 1991 l-avviż imsemmi iktar 'il fuq gie kkomunikat lill-affiljati kollha tal-iskema (iktar 'il quddiem "l-Avviż tal-1991") fis-sens li t-trustee kien iddeċieda li jemenda l-iskema billi jintroduċi ENI waħda ta' 65 sena għall-irġiel u għan-nisa, bi twegiba għas-sentenza Barber, għal perijodi ta' servizz imwettqa mis-17 ta' Mejju 1990. B'ittra ddatata l-1 ta' Diċembru 1991 lil dawk l-impjegati tagħha li kienu affiljati jew eligibbli sabiex isiru affiljati tal-iskema, l-appellanti ikkonfermat li l-bidliet għall-benefiċċji tal-pensjoni deskritti fl-Avviż tal-1991 kienu ser jidhlu fis-sehh mill-1 ta' Diċembru 1991.

6 C-262/88, EU:C:1990:209.

7 *Ibid.* punt 45, fejn gie deċiż li "l-effett dirett tal-Artikolu 119 tat-Trattat ma jistax jiġi invokat sabiex jintalab intitolament għal pensjoni b'effett minn data qabel dik ta' din is-sentenza, hlief fil-każ ta' haddiema jew l-aventi kawża tagħhom li qabel dik id-data jkunu bdew proċeduri legali jew ressuq talba ekwivalenti skont id-dritt nazzjonali applikabbli". Dan gie segwit mill-Protokoll (Nru 2) dwar l-Artikolu 119 tat-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea anness mat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea tas-7 ta' Frar 1992, li t-test tiegħu huwa kif ġej: "Għall-finijiet tal-Artikolu 119 ta' dan it-Trattat, il-benefiċċji taht skemi tax-xogħol ta' sigurtà soċjali ma għandhomx jitqiesu bħala remunerazzjoni jekk u sakemm jistgħu jiġu attribwiti għal perijodi ta' mpjeg li ġew qabel is-17 ta' Mejju 1990, hlief fil-każ ta' impjegati jew tal-aventi kawża tagħhom li, qabel dik id-data, bdew proċeduri legali jew ressuq talba ekwivalenti taht il-liġi nazzjonali applikabbli" [traduzzjoni mhux uffiċjali].

8 Deċiżjoni tar-rinviju, punt 24. Ara wkoll is-sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Avdel Systems (C-408/92, EU:C:1994:349, punt 21).

9 Deċiżjoni tar-rinviju, *ibid.* Ara wkoll is-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tat-28 ta' Settembru 1994, is-sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348, punt 32) u Avdel Systems (C-408/92, EU:C:1994:349, punt 17).

10 Deċiżjoni tar-rinviju, *ibid.* u punt 38.

13. Dawn li ġejjin huma siltiet mill-Avviż tal-1991:

“Bidliet fil-benefiċċji tal-iskema tiegħek

Dan l-avviż iġiblek aħbarijiet bil-quddiem ta’ [...] bidliet sinjifikattivi fl-iskema tal-pensjoni u tal-benefiċċji tal-familja Safeway li l-kumpannija u t-trustee beħsiebhom jintroduċu b’effett mill 1 ta’ Diċembru 1991 [...] Età normali tal-irtirar komuni għall-irġiel u għan-nisa ta’ 65 sena –It-trattament tal-irġiel u tan-nisa b’mod differenti fil-prattiki tal-impjegji ilu li sar kontra l-liġi. B’mod sorprendenti, fil-qasam tal-pensjonijiet, kien possibbli li jkun permess trattament differenti, speċjalment fir-rigward tal-età tal-irtirar. Sentenza reċenti tal-Qorti [tal-Ġustizzja tal-Unjoni] Ewropea hija mistennija li tibdel dan kollu [...]

Il-Qorti [tal-Ġustizzja tal-Unjoni] Ewropea tiftaħ triq ġdida għall-pensjonijiet

Forsi smajtu dwar każ li reċentement kien jinvolvi l-Guardian Royal Exchange (GRE) u wiehed mill-ex impjegati tagħhom, is-Sur Barber. Huwa qal li kien vittma ta’ diskriminazzjoni sesswali meta ġie miċhud pensjoni mill-GRE wara li tkeċċa f’età meta mara kieku kienet tirċievi pensjoni.

Wara battalja fit-tul li spiċċat fil-Qorti [tal-Ġustizzja tal-Unjoni] Ewropea, il-kawża nqagħtet favur is-Sur Barber. Din hija sentenza importanti għaliex tfisser li l-bidliet issa huma inevitabbli f’haġna skemi tal-pensjoni ta’ kumpanniji fir-rigward ta’ etajiet differenti tal-irtirar għall-irġiel u għan-nisa. Għad hemm incertezzi dwar kif is-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja ser tiġi implimentata fil-prattika. Madankollu, il-kumpannija u t-trustee ddecidew li huwa xieraq li jaġixxu issa sabiex ikun hemm ugwalizzazzjoni tal-età normali tal-irtirar. Huma qegħdin ikompli jimmonitorjaw is-sitwazzjoni u jagħmlu kwalunkwe tibdil iehor li jista’ jkun mehtiegħ bħala riżultat ta’ kjarifika tal-effetti tas-sentenza”.

14. L-Avviż tal-1991 kien fih in-nota ta’ qiegħ il-paġna li ġejja:

“Huwa enfasizzat li l-att kostituttiv ta’ trust u r-regoli tiegħu huma l-bażi legali tal-[Iskema], u li dan l-avviż huwa maħsub biss għall-iskop ta’ gwida ġenerali u informazzjoni. Għandek tinnota li l-bidliet deskritti f’dan il-fuljett jirrappreżentaw tibdil fit-termini u kundizzjonijiet tal-impjeg tiegħek.”

15. Skont il-qorti tar-rinviju, mill-bidu ta’ Diċembru 1991, l-iskema kienet amministrata fuq il-bażi li l-ENI li qabel kienu differenti għall-irġiel u n-nisa kienu tabilhaqq saru ugwali bl-adozzjoni ta’ ENI komuni ta’ 65 sena. Għalhekk, il-benefiċċji tal-affiljati kienu kkalkulati fuq dik il-bażi. Hlasijiet lil affiljati li jirtiraw wara saru fuq il-bażi ta’ ENI ta’ 65 sena kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa, kif kienu l-hlasijiet ta’ trasferiment, u hlasijiet wara l-mewt tal-affiljati fis-servizz.

16. Madankollu, kif imsemmi iktar ’il fuq, ma saret l-ebda emenda korrispondenti permezz ta’ att, sat-2 ta’ Mejju 1996, meta l-appellanti u t-trustee kkonkludew att ġdid kostituttiv ta’ trust u r-regoli tiegħu (iktar ’il quddiem l-“Att tal-1996”) għall-iskema. Ir-regoli, li kienu jikkostitwixxu t-Tieni Skeda tal-Att tal-1996, ipprovdew għal ENI komuni ta’ 65 sena għall-irġiel u għan-nisa. L-ugwalizzazzjoni tal-ENI kellu jkollha effett retroattiv mill-1 ta’ Diċembru 1991, id-data identifikata fl-Avviż tal-1991 bħala d-data effettiva għall-ugwalizzazzjoni tal-ENI.

17. F’Jannar 2009, tqajjem thassib minn konsulent indipendenti tat-trustees fir-rigward tad-dewmien ta’ hames snin bejn l-Avviż tal-1991 u d-dhul fis-seħh tal-Att tal-1996. Inbdew proceduri fil-High Court (il-Qorti Għolja tal-Ġustizzja, ir-Renju Unit) diversi snin wara, billi ma kien hemm l-ebda terminu taht id-dritt nazzjonali għat-tressiq ta’ talba għal dritt għal benefiċċju taht trust meta t-trust għad għandu

assi¹¹, bl-ewwel appellat fil-kawża prinċipali jallega ksur tal-prinċipju ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa skont l-Artikolu 157 TFUE, kif elaborat mis-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza Barber¹². Fid-29 ta' Frar 2016, il-High Court (il-Qorti Għolja tal-Ġustizzja) iddeċidiet favur tagħhom. Din is-sentenza giet appellata quddiem il-qorti tar-rinviju.

18. Il-qorti tar-rinviju tiddikjara li ma kienx hemm nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet li l-miżuri ta' implimentazzjoni għall-għeluq tat-"tieqa Barber" ma ttehdux sat-2 ta' Mejju 1996, id-data li fiha sar l-Att tal-1996, iktar milli fl-1 ta' Diċembru 1991, id-data ta' notifika tal-Avviz tal-1991¹³. Kif spjegat iktar 'il fuq (punt 11), skont is-sentenza Barber, sakemm jittiehdu miżuri sabiex jiġi implimentat il-prinċipju ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni fil-kuntast ta' ENI (fir-rigward ta' perijodi ta' servizzi mwettqa wara dik is-sentenza, jiġifieri s-17 ta' Mejju 1990), il-klassi żvantaġġata (l-irġiel) għandhom jiġu ttrattati matul din it-"tieqa" bl-istess mod bħall-klassi vvantaġġata (in-nisa) sabiex it-trattament jiġi allinjat 'il fuq. Madankollu, wara l-għeluq tat-"tieqa Barber" l-ugwalizzazzjoni tista' tinkludi ENI ta' 65 sena kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa. Fi kliem iehor, l-allinjament 'l isfel huwa permess taht is-sentenza Barber matul dan il-perijodu biss.

19. Il-qorti tar-rinviju żżid tgħid li "l-punt ta' riferiment għall-aċċertament, matul il-perijodu meta t-tieqa Barber hija miftuħa [...] għandu jinstab b'riferiment għall-att kostitutiv ta' trust u r-regoli tal-iskema rilevanti, peress li dawn jikkostitwixxu s-sistema, il-qafas jew il-punt ta' riferiment uniku u esklużiv bl-iskop li tinkiseb ugwaljanza fit-trattament"¹⁴.

20. Madankollu, il-qorti tar-rinviju għandha dubji dwar jekk il-High Court (il-Qorti Għolja tal-Ġustizzja) applikatx korrettament il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja li tipprekludi l-allinjament 'l isfel retroattiv tad-drittijiet tal-klassi vvantaġġata ma' dawk tal-klassi żvantaġġata, sakemm jiġu introdotti miżuri għall-konformità mas-sentenza Barber¹⁵ u l-għeluq tat-tieqa. Il-qorti tar-rinviju tispjega li, bħala kwistjoni tad-dritt tal-Istat Membru, id-dritt li n-nisa gawdew ta' ENI ta' 60 sena kien dritt "revokabbli" (jista' jiġi emendat retroattivament)¹⁶, peress li għall-perijodu kollu mill-1 ta' Diċembru 1991 sat-2 ta' Mejju 1996, l-Avviz tal-1991 kien fis-seħh għal dak li jirrigwarda ż-żieda tal-ENI tan-nisa għal 65 sena, u dan seta' jiġi implimentat skont id-dritt nazzjonali. Fil-fatt, l-iskema kienet amministrata matul dan il-perijodu fuq din il-bażi.

11 Dan intqal mill-appellanti waqt is-seduta, u mhux ikkontestat mill-appellati, kif jirriżulta mill-Artikolu 21 tal-Limitation Act (l-Att dwar il-preskrizzjoni 1980). Id-dispożizzjoni tgħid hekk.

"Terminu għal azzjonijiet fir-rigward ta' proprjetà ta' trust.

(1) L-ebda terminu ta' preskrizzjoni stipulat b'dan l-Att ma għandu japplika għal azzjoni minn benefiċjarju taht trust, li tkun azzjoni —

(a) fir-rigward ta' kwalunkwe frodi jew ksur frawdolenti ta' fiduċja li fih kien parti jew kien jaf dwaru t-trustee; jew

(b) biex jirkupra mit-trustee proprjetà tat-trust jew mir-rikavat tal-proprjetà tat-trust fil-pussess tat-trustee, jew li jkun irċieva qabel it-trustee u kkonverta għall-użu tiegħu.

(2) Fejn trustee li huwa wkoll benefiċjarju taht it-trust jirċievi jew iżomm proprjetà tat-trust jew ir-rikavat tagħha bħala sehm mid-distribuzzjoni ta' proprjetà tat-trust taht it-trust, ir-responsabbiltà tiegħu fi kwalunkwe azzjoni miġjuba bis-saħħa tal-paragrafu (1)(b) iktar 'il fuq għall-irkupru ta' dik il-proprjetà jew ir-rikavat tagħha wara l-iskadenza tat-terminu ta' preskrizzjoni stipulat minn dan l-Att sabiex titressaq azzjoni għall-irkupru ta' proprjetà tat-trust għandha tkun limitata għall-eċċess fuq is-sehem proprju tiegħu.

Dan is-subartikolu japplika biss jekk it-trustee aġixxa b'mod onest u raġonevoli meta għamel id-distribuzzjoni

(3) Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet preċedenti ta' dan l-artikolu, azzjoni minn benefiċjarju sabiex jirkupra proprjetà tat-trust jew fir-rigward ta' kwalunkwe ksur ta' fiduċja, li ma tkunx azzjoni li għaliha terminu ta' preskrizzjoni huwa stipulat minn kwalunkwe dispożizzjoni oħra ta' dan l-Att, ma għandhiex issir wara l-iskadenza ta' sitt snin mid-data li fiha nkiseb id-dritt ta' azzjoni.

Għall-finijiet ta' dan il-paragrafu, id-dritt ta' azzjoni ma għandux jitqies li jkun inkiseb minn benefiċjarju intitolat għal interess futur fil-proprjetà tat-trust sakemm dan l-interess ikun gie fil-pussess tiegħu.

(4) L-ebda benefiċjarju li kontrih ikun hemm motiv ta' difiża fondat taht dan l-Att ma għandu jislet, minn sentenza jew digriet miksub minn benefiċjarju iehor, benefiċċju ikbar jew differenti minn dak li kien jikseb li kieku ressaq l-azzjoni huwa stess u dan l-att gie invokat fid-difiża."

12 Sentenza tas-17 ta' Mejju 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209).

13 Ara Safeway Limited vs Andrew Newton and Safeway Pension Trustees Limited [2017] EWCA Civ 1482, punt 41.

14 *Ibid.*, punt 39, b'riferiment għas-sentenzi tal-20 ta' Marzu 1984, Razzouk u Beydoun vs Il-Kummissjoni (75/82 u 117/82, EU:C:1984:116); tal-4 ta' Diċembru 1986, Federatie Nederlandse Vakbeweging (71/85, EU:C:1986:465); u tas-7 ta' Frar 1991, Nimz (C-184/89, EU:C:1991:50). Ara d-diskussjoni fuq dawn il-kawżi iktar 'l isfel fil-punti 38 sa 40.

15 Sentenza tas-17 ta' Mejju 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209).

16 Waqt is-seduta, ir-rappreżentant tal-ewwel appellat iddikjara li dan kien is-sinjifikat ta' "dritt revokabbli" skont id-dritt Ingliż. Dan ma kienx ikkontestat.

21. Għalhekk, il-qorti tar-rinviju tistaqsi jekk l-affermazzjoni retroattiva, fl-att kostitutiv ta' trust tat-2 ta' Mejju 1996, tal-bidla fil-prattika stabbilita bl-Avviż tal-1991, u li tpoġġi fis-seħh ENI komuni għall-irġiel u għan-nisa ta' 65 sena, hijiex fil-fatt permissibbli skont il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja, fuq il-bażi li l-projbizzjoni ta' allinjament 'l isfel retroattiv matul il-tieqa Barber tapplika biss għal drittijiet li huma "irrevokabbli" (fissi).

22. Barra minn hekk, il-qorti tar-rinviju tosserva li, matul it-tieqa Barber, id-dritt tal-Unjoni ma jehtiegx l-ghoti lill-klassi żvantaġġata ta' drittijiet iktar ġenerużi minn dawk li tgawdi l-klassi vvantaġġjata. L-ghoti ta' dritt irrevokabbli lill-irġiel, bejn l-1991 u l-1996, għal ENI ta' 60 sena, jaqbez id-drittijiet tan-nisa matul dan il-perijodu, peress li huma kellhom biss dritt revokabbli li jirtiraw ta' 60 sena.

23. F'dawn iċ-ċirkustanzi, il-qorti tar-rinviju ssuspendiet il-proċedura quddiemha u għamlet id-domanda preliminari li ġejja lill-Qorti tal-Ġustizzja:

"Meta r-regoli ta' skema tal-pensjoni jagħtu s-setgħa, fil-kuntest tad-dritt nazzjonali, permezz ta' emenda tal-att li jikkostitwixxi l-iskema bħala trust, sabiex jitnaqqas retroattivament il-valur tad-drittijiet għall-pensjoni miksuba kemm tal-ħaddiema rġiel kif ukoll tan-nisa għal perijodu bejn id-data tal-komunikazzjoni bil-miktub tat-tibdil previst fl-iskema u d-data ta' meta l-att li jikkostitwixxi l-iskema bħala trust effettivament jiġi emendat, l-Artikolu 157 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea (li qabel kien u li kien fil-mument tal-fatti l-Artikolu 119 tat-Trattat ta' Ruma) jehtieg li d-drittijiet għall-pensjoni miksuba kemm tal-ħaddiema rġiel kif ukoll tan-nisa għandhom jitqiesu għal dan il-perijodu bħala irrevokabbli, fis-sens li d-drittijiet għall-pensjoni tagħhom huma protetti minn tnaqqis retroattiv b'riżultat tas-setgħa mogħtija mid-dritt nazzjonali?"

24. Ġew ipprezentati osservazzjonijiet bil-miktub quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja mill-appellanti, miż-żewġ appellati, kif ukoll mill-Kummissjoni Ewropea. Ilkoll kemm huma pparteċipaw fis-seduta li saret fl-4 ta' Frar 2019.

III. Analizi

A. Introduzzjoni

25. L-orijini tat-tilwima li għandha tiġi eżaminata fil-kawża prinċipali tidher li tirriżulta minn żewġ karatteristiċi li huma partikolari għas-sistema legali nazzjonali. L-ewwel waħda hija l-assenza ta' terminu sabiex jiġi infurzat id-dritt għal benefiċċju taħt trust¹⁷. It-tieni hija dak li jidher li huwa nuqqas ta' ċarezza fid-dritt nazzjonali dwar l-istatus legali u l-effett tal-Avviż tal-1991.

26. Ser nibda billi nanalizza dawn iż-żewġ karatteristiċi tal-kawża, qabel nispjega għalfejn is-soluzzjoni tat-tilwima tinsab fid-determinazzjoni tad-data li fiha t-tieqa Barber ingħalqet; kwistjoni li għandha tiġi evalwata mill-qorti tar-rinviju, imma fid-dawl tal-prinċipji rilevanti kollha tad-dritt tal-Unjoni. F'dawn iċ-ċirkustanzi, ser nagħti parir lill-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tifformula mill-ġdid id-domanda magħmula f'konformità mas-suggeriment iddettaljat fit-taqsimha F iktar 'l isfel. Ir-raġunament li jwassal għal din il-formulazzjoni mill-ġdid huwa kif ġej.

¹⁷ Nota ta' qiegħ il-paġna 11 iktar 'il fuq.

B. L-assenza ta' terminu sabiex titressaq kawża

27. Ta' min ifakkar li, meta d-dritt tal-Unjoni jagħti lil individwi drittijiet li l-qrati tal-Istati Membri għandhom id-dmir li jipproteġu bis-saħħa ta' obbligi inerenti fit-tieni subparagrafu tal-Artikolu 19(1) TUE, dan ma jestendix għal intitolament, sa fejn jirrigwarda d-dritt tal-Unjoni, għal drittijiet bħal dawn li jkunu infurzabbli għal idurjarjament għal dejjem. Pjuttost, skont il-ġurisprudenza konsistenti tal-Qorti tal-Ġustizzja, fl-assenza tad-dritt tal-Unjoni dwar rekwiżiti proċedurali, termini raġonevoli sabiex jinbnew proċeduri stabbiliti mid-dritt nazzjonali huma marbuta ma' talbiet ibbażati fuq id-dritt tal-Unjoni, imma l-istess termini għandhom japplikaw għal talbiet analogi ta' natura purament domestika (il-prinċipju ta' ekwivalenza) u li t-terminu ta' preskrizzjoni inkwistjoni ma jagħmilx id-drittijiet tal-Unjoni kkonċernati impossibbli fil-prattika jew eċċessivament diffiċli sabiex jiġu infurzati (il-prinċipju ta' effettività). Fl-interessi ta' ċertezza legali, l-iffissar ta' termini raġonevoli huwa kompatibbli mad-dritt tal-Unjoni¹⁸.

28. Fil-fatt, il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li regoli nazzjonali relatati mat-termini sabiex isiru azzjonijiet taht id-dritt nazzjonali jistgħu jiġu invokati kontra haddiema li jafferma id-dritt tagħhom li jissiehu fi skema ta' pensjoni tax-xogħol sabiex jiżguraw ugwajanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwaj taht l-Artikolu 157 TFUE, bla ħsara għall-prinċipji ta' ekwivalenza u ta' effettività¹⁹.

29. Il-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem tiegħu inkunsiderazzjonijiet bl-istess mod ir-restrizzjonijiet *ratione temporis* għall-infurzar tat-talbiet. Dik il-qorti ddeċidiet li "id-dritt għal smiġħ xieraq quddiem tribunal kif iggarantit mill-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni [għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali] għandu jiġi interpretat fid-dawl tal-preambolu tal-Konvenzjoni li, fil-parti rilevanti tagħha, tiddikjara li l-istat tad-dritt huwa parti mill-wirt komuni tal-Istati Kontraenti. Wiehed mill-aspetti fundamentali tal-istat tad-dritt huwa l-prinċipju ta' ċertezza legali"²⁰. Il-ġurisprudenza stabbilita tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem tikkonferma li t-termini sabiex jinbnew proċeduri għandhom l-għan li jiżguraw l-amministrazzjoni tajba tal-ġustizzja²¹, sabiex termini inkoeerenti jew mhux ċari li jirregolaw il-proċeduri ċivili ma jilhqx l-istandards ta' ġustizzja stabbiliti mill-Artikolu 6(1) KEDB²².

30. Il-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem tipprovdi wkoll li t-termini sabiex jinbnew il-proċeduri jipproteġu d-drittijiet tad-difiża u jevitaw id-diffikultajiet ta' prova. Huma jipprevjenu t-tressiq tardiv ta' talbiet, u ingustizzji li jistgħu jinqalgħu meta l-qrati jissejhu sabiex jiddeċiedu dwar avvenimenti li sehhew fil-passat imbiegħed, u fir-rigward ta' provi li setgħu ma baqgħux applikabbli²³. Filwaqt li l-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem irrikonossiet li

18 Pereżempju, sentenza reċenti tat-22 ta' Frar 2018, INEOS Köln (C-572/16, EU:C:2018:100, punt 47 u l-ġurisprudenza ċċitata). Ara wkoll, fir-rigward tal-prinċipji ta' ekwivalenza u ta' effettività, il-punti 42 sa 46 tal-istess sentenza u l-ġurisprudenza ċċitata fiha. Dan huwa sugġett għal eċċezzjonijiet limitati li ma jidhrux li huma rilevanti għall-kawża prinċipali, pereżempju is-sentenza tal-1 ta' Diċembru 1998, Levez (C-326/96, EU:C:1998:577, punt 34), fejn limitazzjoni *ratione temporis* fir-rigward ta' azzjoni għall-ħlas ta' arretrati ma kinitx applikabbli, peress li d-dewmien kien "attribwibbli għall-fatt li l-persuna li timpjega informat hażin lill-impjegat deliberatament bil-livell ta' remunerazzjoni li jircievu persuni tas-sess oppost li jwetqu l-istess xogħol".

19 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Fisscher (C-128/93, EU:C:1994:353, punt 40).

20 Qorti EDB, 24 ta' Lulju 2003, Ryabykh vs Ir-Russja (CE:ECHR:2003:0724JUD005285499, punt 51).

21 Qorti EDB, 20 ta' April 1999, Valin vs Spanja (CE:ECHR:2001:1011JUD004779299, punt 22).

22 Qorti EDB, 16 ta' Diċembru 1992, de la Pradelle vs Franza (CE:ECHR:1992:1216JUD001296487, punt 35).

23 Qorti EDB, 22 ta' Diċembru 1996, Stubbings vs Ir-Renju Unit (CE:ECHR:2009:0707JUD000106207, punt 51).

l-prosekuzzjoni ta' ksur gravi tad-drittijiet tal-bniedem, bħal reati tal-gwerra, reati kontra l-umanità²⁴, ħtif u qtil illegali, ma għandhiex tiġi prekluzja minhabba l-applikazzjoni preskrittiva żzejjed tat-termini²⁵, il-proċeduri ċivili magħmula minn tilwim dwar l-impjeg ma jaqgħux taħt din il-kategorija²⁶.

31. Skont il-parametri stabbiliti mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, l-evalwazzjoni tat-tmexxija tal-proċeduri ingenerali²⁷, wara li jitqies debitament il-fatt li d-dritt globali għal smiġh xieraq huwa prinċipju demokratiku ewlieni li jservi ta' bażi għall-istat tad-dritt²⁸, tkun meħtieġa għad-determinazzjoni jekk l-assenza ta' terminu sabiex jinbnew proċeduri ċivili fiċ-ċirkustanzi ta' kawża partikolari huwiex kompatibbli mar-rekwiżiti ta' ġustizzja inerenti fl-Artikolu 6(1) KEDB.

32. Din il-kwistjoni ma tqumx għal evalwazzjoni fil-kawża prinċipali. Madankollu, l-assenza ta' terminu sabiex jinbnew proċeduri skont id-dritt nazzjonali sabiex tiġi infurzata ugwalkanja fit-trattament fir-rigward tal-ENI jagħmel dejjem iktar importanti d-determinazzjoni preċiża tad-data li fiha t-tieqa Barber ingħalqet. Kif imsemmi hawn fuq, din il-kwistjoni teħtieġ kunsiderazzjoni xierqa tal-prinċipji rilevanti kollha tad-dritt tal-Unjoni.

C. L-effett ġuridiku tal-Avviz tal-1991

1. In-nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet fir-rigward tal-konsegwenzi tal-Avviz tal-1991

33. In-nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet dwar din il-kwistjoni huwa kruċjali għas-soluzzjoni tat-tilwima fil-kawża prinċipali. Jiena tal-fehma li, bħala kwistjoni tad-dritt tal-Unjoni, id-data li fiha t-tieqa Barber tingħalaq hija d-data li fiha miżuri li huma kompletament infurzabbli legalment jittieħdu għall-ugwalizzazzjoni tal-ENI tal-irġiel u tan-nisa. Tali miżuri għandhom jiġu inkorporati f'sistema legali li tikkonforma mad-dritt għal rimedju effettiv skont l-Artikolu 47 tal-Karta tad-drittijiet fundamentali tal-Unjoni Ewropea u l-Artikolu 19(1) TUE. Barra minn hekk, għandhom ikunu konformi mal-prinċipji ġenerali tad-dritt li huma rilevanti għal dan id-dritt (ara iktar 'l isfel il-partijiet D sa F).

34. Waqt is-seduta, l-appellanti rreferiet għall-punt 20 tad-deċiżjoni tar-rinviju u sostniet li, bħala riżultat tal-Avviz tal-1991, li daħal fis-seħh mill-1 ta' Diċembru 1991, il-kumpannija li timpjega u t-trustees kellhom dritt legali li jemendaw l-iskema tal-pensjoni u jagħtu ENI kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa ta' 65 sena mill-1 ta' Diċembru 1991, u li dan kellu effett legali u kien legalment validu skont id-dritt nazzjonali. Qabel it-2 ta' Mejju 1996, l-ebda impjegat, raġel jew mara, ma seta' jinsisti fuq ENI ta' 60 sena. Skont ir-rappreżentant tal-appellanti waqt is-seduta, li kieku għamlu hekk, kienu jaraw emenda għall-iskema.

24 Qorti EDB, 24 ta' April 2011, Association "21 December 1989" vs Ir-Rumanija (CE:ECHR:2011:0524JUD003381007, punt 144). Ara wkoll il-Konvenzjoni tal-Assemblea Ġenerali tan-Nazzjonijiet Uniti dwar in-Nuqqas ta' Applikazzjoni ta' Termini ta' Preskrizzjoni Statutorji għal Reati tal-Gwerra u Reati Kontra l-Umanità tas-26 ta' Novembru 1968, A/RES/2391 (XXIII), u l-Konvenzjoni Ewropea dwar in-Nuqqas ta' Applikabilità ta' Termini ta' Preskrizzjoni Statutorji għal Reati kontra l-Umanità u Reati tal-Gwerra, li dahlet fis-seħh fl-2003, ETS No. 082.

25 Qorti EDB, 18 ta' Diċembru 2012, Aslakhanova et vs Ir-Russja (CE:ECHR:2012:1218JUD000294406).

26 Għandu jiġi nnotat li, skont il-Qorti Kostituzzjonali tal-Bulgarija, il-prinċipju li fuqu huma bbażati r-regoli tal-preskrizzjoni jistrieħ fuq diversi premessi. L-ewwel nett, il-fatt li jkun għadda hafna żmien iwassal għal diffikultajiet proċedurali sostanzjali. It-tieni nett, dawn it-termini ta' preskrizzjoni jgħolqu incentivi għall-parti interessata sabiex tiehu azzjoni fil-hin. It-tielet nett, eċċezzjoni għal dan il-prinċipju hija aċċettabbli biss f'ċirkustanzi estremi li huma stipulati esplicitament fil-Kostituzzjoni, bħal reati kontra l-umanità (Deċiżjoni Nru 12, 13 ta' Ottubru 2016, kawża Nru 13/2015; Решение №12 от 13 октября 2016 по конституционно дело 13/2015).

27 Qorti EDB, 7 ta' Gunju 2012, Centro Europa 7 u Di Stefano vs L-Italja, (CE:ECHR:2012:0607JUD003843309, punt 197).

28 Qorti EDB, 21 ta' Frar 1975, Golder vs Ir-Renju Unit, (CE:ECHR:1975:0221JUD000445170, punt 34).

35. L-ewwel appellat, madankollu, argumenta li t-trustees kellhom b'zonn jagħmlu att kostituttiv ta' trust sabiex il-bidla fl-ENI tkun infurzabbli legalment, u li dan ma seħħx sat-2 ta' Mejju 1996. Ir-Regoli tal-iskema komplew japplikaw ENI ta' 60 sena għan-nisa u 65 sena għall-irġiel sakemm inħareġ dak l-att fit-2 ta' Mejju 1996. L-ewwel appellat irrefera waqt is-seduta, *inter alia*, għall-punti 21, 24 u 30 tas-sentenza tal-qorti tar-rinviju²⁹.

2. Il-qorti tar-rinviju u l-emenda tal-1991

36. Fl-istess ħin, kif ġie nnutat iktar 'il fuq (punt 19), il-qorti tar-rinviju indikat li "l-punt ta' riferiment għall-aċċertament, matul il-perijodu meta t-tieqa Barber hija miftuħa [...] għandu jinstab b'riferiment għall-att kostituttiv ta' trust u r-regoli tal-iskema rilevanti, peress li dawn jikkostitwixxu s-sistema, il-qafas jew il-punt ta' riferiment uniku u esklużiv bl-iskop li tinkiseb ugwajanza fit-trattament"³⁰. Il-qorti tar-rinviju tiddikjara wkoll (ara l-punt 18 iktar 'il fuq) li ma kien hemm l-ebda nuqqas ta' qbil bejn il-partijiet li t-tieqa Barber għalqet fit-2 ta' Mejju 1996³¹. Madankollu, meta l-Avviż tal-1991 ġie ppubblikat f'Settembru 1991, ġie indikat li l-impjegati għandhom "[jinnotaw] li l-bidliet deskritti f'dan il-fuljett jirrappreżentaw tibdil fit-termini u kundizzjonijiet tal-impjieg [tagħhom]" (ara l-punt 14 iktar 'il fuq).

37. Peress li l-konfini bejn l-allinjament (obbligatorju) 'il fuq u l-allinjament (mhux obbligatorju) 'l isfel jirriżultaw mill-interpretazzjoni mill-Qorti tal-Ġustizzja tal-kuntest ta' ugwajanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa taħt l-Artikolu 157 TFUE, id-data ta' implimentazzjoni effettiva tal-obbligu fuq persuni li jimpjegaw sabiex jipprovdu lill-irġiel u lin-nisa bl-istess ENI, fir-rigward ta' perijodi ta' servizz imwettqa wara s-17 ta' Mejju 1990 (id-data tal-ghoti tas-sentenza Barber) ma taqax barra mill-kamp ta' applikazzjoni tad-dritt tal-Unjoni. Is-sentenzi tal-Qorti tal-Ġustizzja invokati mill-qorti tar-rinviju sabiex tiddetermina d-data tal-gheluq tat-tieqa Barber ma jammontawx għal stampa shiħa tal-portata tal-prinċipju legali tal-Unjoni li huwa rilevanti għal din il-kwistjoni.

38. Fil-kawża Razzouk u Beydoun vs Il-Kummissjoni³² żewġ romol ġew irrifjutati pensjonijiet tas-superstiti fir-rigward tal-kontribuzzjonijiet magħmula min-nisa deċeduti tagħhom bħala uffiċjali tal-Komunità Ewropea. Dak iż-żmien il-kundizzjoni għall-ħlas tal-pensjonijiet tas-superstiti għal armel kienet differenti mill-kundizzjonijiet applikabbli għal armla. Il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li ugwajanza fit-trattament kellha tingħata lil romol nisa u rġiel fir-rigward tal-pensjonijiet tas-superstiti, peress li trattament ugwali bejn l-irġiel u n-nisa kien prinċipju fundamentali tad-dritt tal-Unjoni.

39. Fil-kawża Federatie Nederlandse Vakbeweging³³ il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li nisa mizzewġa, esklużi permezz tal-leġiżlazzjoni nazzjonali minn benefiċċju, akkwistaw intitolament għall-benefiċċju taħt l-istess kundizzjonijiet disponibbli għall-irġiel minhabba l-effett dirett tal-Artikolu 4(1) tad-Direttiva 79/7/KEE tad-19 ta' Diċembru 1978 dwar l-implimentazzjoni progressiva tal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa fi kwistjonijiet ta' sigurtà soċjali³⁴.

29 Ara Safeway Limited vs Andrew Newton u Safeway Pension Trustees Limited [2017] EWCA Civ 1482. Waqt is-seduta, it-tieni appellat ddiċjarat li hija qieset li ma kienx xieraq li tressaq osservazzjonijiet dwar dan il-punt minhabba n-nuqqas ta' qbil bejn l-appellanti u l-ewwel appellat.

30 *Ibid.*, punt 39, b'riferiment għas-sentenzi tal-20 ta' Marzu 1984, Razzouk u Beydoun vs Il-Kummissjoni (75/82 u 117/82, EU:C:1984:116); tal-4 ta' Diċembru 1986, *Federatie Nederlandse Vakbeweging* (71/85, EU:C:1986:465); u tas-7 ta' Frar 1991, *Nimz* (C-184/89, EU:C:1991:50).

31 Dan huwa diffiċilment konċiljabbli mal-affermazzjonijiet magħmula mill-appellanti waqt is-seduta u riprodotti fil-punti 6 u 34 iktar 'il fuq.

32 Sentenza tal-20 ta' Marzu 1984 (75/82 u 117/82, EU:C:1984:116).

33 Sentenza tal-4 ta' Diċembru 1986 (71/85, EU:C:1986:465).

34 ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 5, Vol. 1, p. 215.

40. Il-kawża Nimz³⁵ kienet dwar diskriminazzjoni indiretta abbażi ta' sess u trattament sfavorevoli ta' haddiema part-time kontra dawk full-time, u kważi full-time, u l-obbligu fuq il-qrati tal-Istati Membri li jannullaw liġijiet nazzjonali responsabbli għad-diskriminazzjoni indiretta inkwistjoni.

41. Madankollu, kif ġie indikat iktar 'il fuq (punt 37), dawn it-tliet każijiet ma jirriflettux l-iskala shiħa tal-prinċipju legali li hija rilevanti għad-determinazzjoni tad-data ta' għeluq tat-tieqa Barber.

D. Il-prinċipji tad-dritt tal-Unjoni rilevanti għad-determinazzjoni tal-għeluq tat-tieqa Barber

1. Il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja dwar l-Artikolu 157 TFUE u l-ENI

42. Filwaqt li nirrikonoxxi li l-Qorti tal-Ġustizzja ddecidiet li l-Artikolu 157 TFUE jpoġġi biss obbligu ta' riżultat fuq persuna li timpjega, sabiex "la dak l-artikolu u lanqas ebda dispożizzjoni oħra tad-dritt Komunitarju ma tirregola l-mod kif dak l-obbligu għandu jiġi implimentat mill-persuna li timpjega jew mit-trustees ta' skema ta' pensjonijiet tax-xogħol"³⁶, il-Qorti tal-Ġustizzja ddecidiet ukoll li l-effettività tal-Artikolu 157 TFUE ma għandhiex tkun kompromessa, u li "l-protezzjoni legali meħtieġa sabiex tiġi żgurata l-ugwaljanza" vera ma tiġix imxekkla³⁷. Għalhekk, it-trustees huma obbligati li jagħmlu dak kollu fil-firxa tas-setgħat tagħhom sabiex jikkonformaw mal-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament³⁸, inkluż rikors lejn il-qrati nazzjonali jekk dan huwa meħtieġ sabiex jiġu emendati d-dispożizzjonijiet tal-iskema tal-pensjoni jew tal-att konstitutiv ta' trust³⁹. L-applikazzjoni minn persuni li jimpjegaw tal-Artikolu 157 TFUE "għandha tkun immedjata u shiħa"⁴⁰, u l-qrati nazzjonali huma obbligati li jannullaw "kwalunkwe dispożizzjoni diskriminatorja tal-liġi nazzjonali, mingħajr ma jkollhom għalfejn jitolbu jew jistennew it-tneħħija tagħha minn qabel"⁴¹.

2. Ir-rwol tal-Karta

43. Il-kawża prinċipali tikkonċerna l-infurzar orizzontali ta' rekwiżiti ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni stabbiliti mill-Artikolu 157 TFUE minn individwu kontra iehor, u l-Qorti tal-Ġustizzja reċentement iddecidiet li l-Artikolu 47 tal-Karta huwa kompletament infurzabbli f'tali ċirkustanzi, anki meta l-liġijiet tal-Istati Membri huma f'kunflitt dirett miegħu⁴².

44. F'dawn iċ-ċirkustanzi, l-Artikolu 52(3) tal-Karta jidhol fis-seħh, għaliex, kif indikat fl-ispejgazzjonijiet li jakkumpanjaw l-Artikolu 47, l-ewwel paragrafu jikkorrispondi mal-Artikolu 13 KEDB⁴³. Skont l-Artikolu 52(3) tal-Karta, f'tali ċirkustanzi "it-tifsira u l-ambitu ta' dawk id-drittijiet għandhom ikunu l-istess", sabiex tittiehed debitament inkunsiderazzjoni l-ġurisprudenza rilevanti tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem sabiex jiġi żgurat li d-dritt tal-Unjoni jissodisfa l-istandard minimu ta' protezzjoni stabbilit minn din il-ġurisprudenza⁴⁴.

35 Sentenza tas-7 ta' Frar 1991 (C-184/89, EU:C:1991:50).

36 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348, punt 38).

37 *Ibid.*, punt 23.

38 *Ibid.*, punt 22.

39 *Ibid.*, punt 28.

40 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Avdel Systems (C-408/92, EU:C:1994:349), punt 25).

41 *Ibid.*, punt 16.

42 Sentenza tas-17 ta' April 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257). Cf. il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali Bobek fil-kawża Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2018:614). Il-Qorti tal-Ġustizzja tat id-deċiżjoni tagħha fit-22 ta' Jannar 2019 (C-193/17, EU:C:2019:43).

43 Sentenza tat-30 ta' Ġunju 2016, Toma u Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci (C-205/15, EU:C:2016:499, punt 40).

44 *Ibid.*, punt 41.

45. Ninnota li, għalkemm l-Artikolu 51(1) tal-Karta jiddikjara li d-“dispożizzjonijiet ta’ din il-Karta huma intiżi [...] għall-Istati Membri wkoll biss meta jkunu qed jimplimentaw il-liġi ta’ l-Unjoni”, il-Qorti tal-Ġustizzja hadet direzzjoni differenti mill-proposta ta’ Avukat Ġenerali wiehed fis-sens li individwi “ma humiex marbuta direttament” mill-Karta minhabba l-kliem tal-Artikolu 51(1)⁴⁵. Il-Qorti tal-Ġustizzja issa stabbilixxiet li firxa usa’ ta’ persuni ġuridiċi huma obbligati li jikkonformaw mal-Karta, u ddeċidiet li tapplika “f’qasam kopert mid-dritt tal-Unjoni”⁴⁶, inklużi ċirkustanzi li fihom tali “oqsma” jestendu għall-impożizzjoni ta’ obbligi orizzontalment⁴⁷. Il-prinċipju ta’ ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa taht l-Artikolu 157 TFUE ilu li għandu effett dirett orizzontali bejn individwi⁴⁸, u għaldaqstant huwa, mingħajr dubju, “qasam kopert mid-dritt tal-Unjoni”.

46. Kif imsemmi iktar ‘il fuq (punt 33), l-Artikolu 47 tal-Karta għandu jinqara fid-dawl tal-Artikolu 19(1) TUE. Bis-saħħa ta’ din id-dispożizzjoni, il-qrati tal-Istati Membri huma marbuta li jipprovdu sistema komprensiva ta’ protezzjoni ġudizzjarja effettiva⁴⁹.

3. Il-kontenut tar-regoli sostantivi rilevanti

47. Il-Qorti tal-Ġustizzja digà ddeċidiet li l-prinċipju ta’ protezzjoni ġudizzjarja effettiva previst fl-Artikolu 47 tal-Karta jinkludi diversi elementi; b’mod partikolari l-prinċipju ta’ opportunitajiet ugwali għall-partijiet u d-dritt ta’ aċċess għall-qrati⁵⁰. Għal finijiet preżenti, l-essenza tal-Artikolu 47 tal-Karta, kif stabbilita fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja, tinsab f’li jiġi żgurat li jeżisti rimedju legali sabiex jiżgura r-rispett għad-drittijiet tal-Unjoni⁵¹.

48. Bl-istess mod, il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem iddeċidiet li l-Artikolu 13 KEDB jirrikjedi li jkun hemm rimedju domestiku sabiex jittratta s-sustanza ta’ lment argumentabbli u sabiex jingħata rimedju xieraq, u dak ir-rimedju għandu jkun effettiv fil-prattika kif ukoll fid-dritt⁵².

49. Ilu stabbilit fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja li “semplici Prattika jew ċirkulari amministrattiva [...] ma humiex biżżejjed għall-iskopijiet ta’ traspożizzjoni korretta ta’ direttiva billi, għall-kuntrarju ta’ sorsi leġislattivi awtentiċi, ma jggarantixxux ċertezza legali, *obbligi vinkolanti* u *pubblicità*”⁵³.

50. Barra minn dan, il-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni li jehtieġu li jkunu disponibbli rimedji effettivi għall-infurzar tad-drittijiet tal-Unjoni huma wkoll rilevanti.

45 Ara, b’mod partikolari, il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali Trstenjak fil-kawża Dominguez (C-282/10, EU:C:2011:559, punt 83).

46 Sentenza tas-17 ta’ April 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, punt 76). Ara wkoll s-sentenza tas-6 ta’ Novembru 2018, Bauer and Willmeroth (C-569/16 u C-570/16, EU:C:2018:871, punt 85).

47 *Ibid.*

48 Sentenza tat-8 ta’ April 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56, punt 39).

49 Sentenza tas-27 ta’ Frar 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punti 33 sa 36).

50 Sentenza tat-30 ta’ Ġunju 2016, Toma and Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci (C-205/15, EU:C:2016:499, punt 42).

51 Sentenza tat-13 ta’ Marzu 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163).

52 Il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali Sharpston fil-kawża Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:186, punt 83). L-Avukat Ġenerali tirriferi għas-sentenza tal-Qorti EDB, tas-6 ta’ Ġunju 2013, Mohammed vs L-Awstrija, CE:ECHR:2013:0606UD000228312, punti 69 u 70. Ara wkoll il-konkluzjonijiet tiegħi għall-kawża National Iranian Tanker Company vs Il-Kunsill (C-600/16 P, EU:C:2018:227, punti 118 u 119).

53 Enfasi miżjuda minni. Ara l-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali Tizzano fil-kawża Il-Kummissjoni vs Franza (C-292/99, EU:C:2001:384, punt 52). L-Avukat Ġenerali jirriferi għas-sentenzi tat-2 ta’ Diċembru 1986, Il-Kummissjoni vs Il-Belġju (C-239/85, EU:C:1986:457, punt 7); tas-17 ta’ Ottubru 1991, Il-Kummissjoni vs Il-Ġermanja (C-58/89, EU:C:1991:391, punt 13); tal-10 ta’ Diċembru 1991, Il-Kummissjoni vs Il-Greċja (C-306/89, EU:C:1991:463, punt 19) u tal-20 ta’ Marzu 1997, Il-Kummissjoni vs Il-Ġermanja (C-96/95, EU:C:1997:165, punt 38).

51. Kif diġà ġie nnutat iktar 'il fuq (punt 27), fil-kuntest tat-termini nazzjonali għat-tressiq ta' proċeduri, ir-rimedji u l-proċeduri taht id-dritt nazzjonali ma għandhomx jagħmlu d-drittijiet mogħtija mid-dritt tal-Unjoni impossibbli fil-prattika jew eċċessivament diffiċli sabiex jiġu infurzati. Ir-rimedji pprovduti għall-infurzar tad-drittijiet mogħtija taht id-dritt tal-Unjoni għandhom ikunu l-istess bħal dawk ta' talbiet analogi ta' natura purament domestika⁵⁴.

E. Approċċ sabiex tissolva t-tilwima fil-kawża prinċipali

52. Fid-dawl ta' dak li ntqal iktar 'il fuq, jien għalhekk wasalt għall-konklużjoni li s-soluzzjoni għat-tilwima li qamet fil-kawża prinċipali hija l-adozzjoni tal-approċċ invokat mill-Kummissjoni fis-seduta. Jiġifieri, l-ewwel jehtieg li jiġi vverifikat jekk il-fatti li jirriżultaw iwasslux għal sitwazzjoni ta' retroattività.

53. Ir-risposta għal dan tkun fin-negattiv kieku l-Avviż tal-1991 kellu forza legalment vinkolanti sħiħa⁵⁵, sabiex, f'dan il-punt fiż-żmien, ġie pprovdut rimedju sabiex jiżgura ENI komuni ta' 65 sena li kien effettiv kemm fil-prattika kif ukoll fid-dritt, skont l-obbligi legali riflessi fl-Artikolu 47 tal-Karta u fl-Artikolu 19(1) TUE. Skont il-ġurisprudenza diskussa iktar 'il fuq, l-allinjament 'l isfel sabiex l-irġiel u n-nisa jikkondividu ENI ta' 65 sena, huwa perfettament legali wara l-għeluq tat-tieqa Barber, b'mod li l-każ tal-ewwel appellat jisfawx fix-xejn għaliex ir-retroattività ma tqumx.

54. Min-naħa l-oħra, jekk ma ġie stabbilit l-ebda rimedju effettiv sat-2 ta' Mejju 1996, id-data tal-att kostitutiv ta' trust rilevanti, it-tieqa Barber baqgħet miftuħa sa dan il-punt, b'tali mod li, f'konformità mal-projbizzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja fuq l-allinjament 'l isfel retroattiv, l-irġiel (il-klassi żvantaġġata) kellhom jiġu ttrattati l-istess bħan-nisa (il-klassi vvantaġġata) u jingħataw ENI ta' 60 sena sat-2 ta' Mejju 1996. F'dan ix-xenarju, jidher li l-argument invokat mill-ewwel appellat jirnexxi.

55. Kif diġà ġie indikat, dawn huma kwistjonijiet li l-qorti tar-rinviju trid tiddeċiedi, bla ħsara għal-limiti stabbiliti mill-ġurisprudenza rilevanti tal-Qorti tal-Ġustizzja.

F. Il-formulazzjoni mill-ġdid tad-domanda preliminari u r-risposta proposta

56. Fil-kuntest tal-proċedura stabbilita fl-Artikolu 267 TFUE li tipprovdi għall-kooperazzjoni bejn il-qorti nazzjonali u l-Qorti tal-Ġustizzja, hija din tal-aħħar li trid tagħti lill-qorti tar-rinviju risposta utli li tgħinha tiddeċiedi l-kawża quddiemha. Għaldaqstant, il-Qorti tal-Ġustizzja jista' jkollha tiffformula mill-ġdid d-domandi preliminari⁵⁶.

57. Peress li ż-żmien meta ngħalqet it-tieqa Barber kien essenzjali sabiex tiġi riżolta t-tilwima fil-kawża prinċipali, nissuggerixxi li l-Qorti tal-Ġustizzja tiffformula mill-ġdid id-domanda preliminari kif ġej.

58. "Liema fatturi għandhom jittiehdu inkunsiderazzjoni fid-determinazzjoni tad-data li fiha fond tal-pensjoni jkun ha miżuri prospettivi li jikkonċernaw perijodi ta' servizz li seħhew wara s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tas-17 ta' Mejju 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209), sabiex jiġi infurzat il-prinċipju ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa skont

54 Għal eżempju ara, pereżempju, is-sentenza tas-6 ta' Ottubru 2015, Orizzonte Salute (C-61/14, EU:C:2015:655). Għal kritika li tallega nuqqas ta' diligenza min-naħa tal-Qorti tal-Ġustizzja milli tagħmel distinzjoni bejn id-dritt għal rimedju effettiv taht l-Artikolu 47 tal-Karta u l-prinċipju ta' effettività u ekwivalenza, ara, pereżempju, Krommendijk, J., "Is there light on the horizon? The distinction between 'Rewe effectiveness' and the principle of effective judicial protection in Article 47 of the Charter after *Orizzonte*", 53 (2016) *Common Market Law Review*, 1395, b'mod partikolari p. 1408 *et seq.*

55 Ara l-punti 47 sa 49 iktar 'il fuq. Ninnota li l-Avukat Ġenerali van Gerven fil-konklużjonijiet tiegħu fil-kawża Avdel Systems (C-408/92 u C-28/93, EU:C:1994:183) irrefera fil-punt 15 għal htieg ta' konformità "bis-siħ mal-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament", u fil-punt 24 għall-"applikazzjoni diretta (u, bħala prinċipju, immedjata) tal-Artikolu 119 għal skemi 'orizzontali'".

56 Ara pereżempju s-sentenza tat-30 ta' Ġunju 2016, Toma u Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci (C-205/15, EU:C:2016:499, punt 30 u l-ġurisprudenza ċċitata).

l-Artikolu 157 TFUE fir-rigward tal-età normali tal-irtirar? Matul il-perijodu qabel dan ma jsehh, u li fih it-tieqa Barber tibqa' miftuħa, il-projbizzjoni fid-dritt tal-Unjoni fuq l-allinjament 'l isfel retroattiv, li tipprekludi l-impożizzjoni ta' età tal-irtirar għan-nisa (il-klassi vvantaġġjata) li hija l-istess bħal dik għall-irġiel (il-klassi żvantaġġjata), hija applikabbli meta r-regoli ta' skema tal-pensjoni jagħtu s-setgħa, bħala kwistjoni tad-dritt domestiku, fil-mument tal-emenda tal-att kostituttiv ta' trust tagħha, li jitnaqqas retroattivament il-valur tad-drittijiet tal-pensjoni akkumulati kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa għal perijodu bejn l-avviż bil-miktub tal-bidliet intenzjonati għall-iskema u d-data meta l-att kostituttiv ta' trust huwa attwalment emendat?"

59. Fir-rigward tal-ewwel parti ta' din id-domanda, għandhom jittiehdu debitament inkunsiderazzjoni l-effetti kkombinati tat-tieni subparagrafu tal-Artikolu 19(1) TUE u tal-Artikolu 47 tal-Karta, li jipprevedu li d-dritt nazzjonali għandu jiżgura li l-ugwaljanza fit-trattament fir-rigward tal-ENI tkun obbligu vinkolanti li huwa kompletament infurzabbli kemm fil-prattika kif ukoll fid-dritt (ara l-punti 47 sa 49 iktar 'il fuq). Id-dritt għall-ugwaljanza fir-remunerazzjoni taht l-Artikolu 157 TUE fir-rigward tal-ENI ma huwiex impossibbli fil-prattika jew eċċessivament diffiċli li jiġi infurzat. Fl-istess ħin, l-iskema ta' rimedju sabiex tiġi żgurata l-ugwaljanza fit-trattament fir-rigward tal-ENI għandha tkun l-istess bħal dik applikabbli għal pretensjonijiet analogi ta' natura purament domestika (ara l-punt 51 iktar 'il fuq).

60. Fir-rigward tar-risposta għat-tieni parti tad-domanda iktar 'il fuq, wasalt għall-konkluzjoni li n-natura revokabbli (jista' jiġi emendat retroattivament) jew irrevokabbli (fiss) tad-dritt tan-nisa li jirtiraw ta' 60 sena hija irrilevanti għall-applikazzjoni tal-projbizzjoni fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja dwar l-allinjament 'l isfel, li ddum sakemm it-tieqa Barber tibqa' miftuħa. Wasalt għal din il-konkluzjoni għar-raġunijiet li ġejjin.

61. Ma naċċettax argumenti fl-osservazzjonijiet bil-miktub tal-appellanti li jgħidu li l-applikazzjoni tal-projbizzjoni tal-allinjament 'l isfel fil-kawża prinċipali tfixkel id-diskrezzjoni tad-dritt nazzjonali sabiex jiġi ddeterminat x'inhuma l-benefiċċji tal-klassi vvantaġġjata⁵⁷. Il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tippovdi b'mod inekwivokabbli li, sabiex tiġi żgurata l-konformità mal-Artikolu 157 TFUE, l-età pensjonabbli tal-irġiel u tan-nisa għandha tkun l-istess. Dan huwa rekwizit li ma jistax jiġi affettwat mill-isfumaturi tad-dritt nazzjonali, peress li l-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li "l-prinċipju ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni huwa wiehed mill-pedamenti tal-Komunità"⁵⁸.

62. Dan l-approċċ ma jidholx fl-interpretazzjoni tad-dritt nazzjonali u fl-evalwazzjoni tal-effetti tiegħu. Huwa essenzjali li ma tiġix imdghajfa s-supermazija ta' artikolu tat-Trattat li ilu stabbilit bħala effettiv direttament kif inhu l-Artikolu 157 TFUE. Kif indikat fl-osservazzjoni bil-miktub tal-ewwel appellat, fis-sentenza tagħha Coloroll, il-Qorti tal-Ġustizzja tiddikjara li, "il-persuna li timpjega u t-trustees ma jistgħux [...] jithallew jiddependu fuq ir-regoli tal-iskema tal-pensjoni tagħhom, jew daww fl-att kostituttiv ta' trust, sabiex jevadu l-obbligu tagħhom li jiżguraw trattament ugwali fil-qasam tar-remunerazzjoni"⁵⁹.

57 F'dan ir-rigward, l-appellanti tistrieħ fuq is-sentenzi tal-20 ta' Marzu 1984, Razzouk u Beydoun vs Il-Kummissjoni (75/82 u 117/82, EU:C:1984:116); tal-4 ta' Diċembru 1986, Federatie Nederlandse Vakbeweging (71/85, EU:C:1986:465); tas-7 ta' Frar 1991, Nimz (C-184/89, EU:C:1991:50), u tat-28 ta' Settembru 1994, Fisscher (C-128/93, EU:C:1994:353).

58 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348, punt 26).

59 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348, punt 27).

63. Lanqas ma naqbel, kif argumentat l-appellanti fl-osservazzjonijiet bil-miktub tagħha, li l-applikazzjoni tal-projbizzjoni ta' allinjament 'l isfel waqt li t-tieqa Barber hija miftuħa, tirriżulta, mill-fatti li jirriżultaw fil-kawża prinċipali, fl-ġhoti ta' dritt *irrevokabbli* għal irġiel għal età ta' rtirar ta' 60 sena, meta n-nisa jingħataw dritt *revokabbli* li jirtiraw biss ta' 60 sena, taħt il-liġi Ingliża, sabiex l-irġiel jingħataw drittijiet ikbar minn dawk li jgawdu minnhom in-nisa. Nosserva li l-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tipprekludi l-ġhoti ta' trattament iktar favorevoli lill-klassi żvantaġġata minn dik mogħtija lill-klassi vvantaġġata⁶⁰.

64. Madankollu, ma huwiex ikkontestat li, fiż-żmien tas-sentenza Barber, l-ENI għan-nisa li kienu affiljati tas-Safeway Pension Trust kienet ta' 60 sena. Huwa stabbilit fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja li, fid-dawl tal-istatus fundamentali tal-ugwaljanza fir-remunerazzjoni fid-dritt tal-Unjoni, "it-tifsira u l-kuntest ta' dak il-prinċipju għalhekk ma jistgħux jiġu ddeterminati b'riferiment għal kriterju formali, li huwa stess jiddependi fuq ir-regoli jew il-prattiki segwiti fl-Istati Membri. Il-htieġa li tiġi żgurata applikazzjoni uniformi tat-Trattat fil-Komunità kollha tirrikjedi li [l-Artikolu 157 TFUE] jiġi interpretat indipendentement minn dawk ir-regoli jew Prattiki"⁶¹.

65. Kif intqal ulterjorment fl-osservazzjonijiet bil-miktub tal-ewwel appellat, ma jagħmilx sens li s-sentenza ewlenija tal-Qorti tal-Ġustizzja li tipprekludi l-allinjament 'l isfel retroattiv⁶² tiġi interpretata b'mod restrittiv u fis-sens li t-tnaqqis retroattiv tal-benefiċċji kien ipprojbit taħt id-dritt tal-Unjoni biss jekk dan kien ipprojbit ukoll taħt id-dritt nazzjonali, minhabba l-assenza ta' modalitajiet għal dan il-għan fi ftehim ta' trust. L-appellat għastment isostni li, kieku l-Qorti tal-Ġustizzja kellha taċċetta dan l-argument, il-ġurisprudenza li tipprekludi l-allinjament 'l isfel matul il-perijodu li fih it-tieqa Barber hija miftuħa tiġi miċhuda minn kull effett⁶³. Il-projbizzjoni tapplika biss meta ma kinitx meħtieġa, peress li l-allinjament 'l isfel retroattiv kien diġà prekluz taħt id-dritt nazzjonali.

IV. Konkluzjoni

66. Għalhekk nipproponi li tingħata r-risposta segwenti lill-qorti tar-rinviju.

Fid-determinazzjoni tad-data li fiha fond ta' pensjoni jkun ha miżuri prospettivi dwar perijodi ta' servizz li seħhew wara s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tas-17 ta' Mejju 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209), sabiex jiġi applikat il-prinċipju ta' ugwaljanza fir-remunerazzjoni għal xogħol ugwali bejn l-irġiel u n-nisa skont l-Artikolu 157 TFUE fir-rigward tal-età normali tal-irtirar, li hija kwistjoni li għandha tiġi deċiża mill-qorti tar-rinviju, għandu jittiehed debitament inkunsiderazzjoni l-fatt li, taħt l-effetti kkombinati tat-tieni subparagrafu tal-Artikolu 19(1) TUE u tal-Artikolu 47 tal-Karta tad-drittijiet fundamentali tal-Unjoni Ewropea, id-dritt nazzjonali għandu jiżgura li l-ugwaljanza fit-trattament fir-rigward tal-età normali tal-irtirar tkun obbligu vinkolanti li huwa kompletament infurzabbli kemm fil-prattika kif ukoll fid-dritt, u li r-rimedji legali pprovduti mid-dritt ta' Stat Membru li jggarantixxi ugwaljanza fir-remunerazzjoni taħt l-Artikolu 157 TFUE fir-rigward tal-età tal-irtirar ma jirrendux dan id-dritt impossibbli fil-prattika jew eċċessivament diffiċli li jiġi infurzat. Fl-istess ħin, l-iskema ta' rimedju sabiex tiġi żgurata l-ugwaljanza fit-trattament fir-rigward tal-età normali tal-irtirar għandha tkun l-istess bħal dik applikabbli għal pretensjonijiet analogi ta' natura purament domestika.

60 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Fisscher (C-128/93, EU:C:1994:353, punti 35 u 36).

61 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Beune (C-7/93, EU:C:1994:350, punt 28).

62 Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Avdel Systems (C-408/92, EU:C:1994:349).

63 F'dan ir-rigward, l-ewwel appellat jistrieħ fuq il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali Van Gerven fil-kawża magħquda Ten Oever (C-109/91, C-110/91, C-152/91 u C-200/91, EU:C:1993:158, punt 19, nota ta' qiegh il-paġna 4, u l-ġurisprudenza msemmija fihom).

Matul il-perijodu qabel dan ma jsehh, u li fih it-tieqa Barber tibqa' miftuħa, il-projbizzjoni fid-dritt tal-Unjoni fuq l-allinament 'l isfel retroattiv, li tipprekludi l-impożizzjoni ta' età tal-irtirar għan-nisa (il-klassi vvantaġġjata) li hija l-istess bħal dik għall-irġiel (il-klassi żvantaġġjata) tapplika anki meta r-regoli ta' skema tal-pensjoni jagħtu s-setgħa, bħala kwistjoni tad-dritt domestiku, fil-mument tal-emenda tal-att kostituttiv ta' trust tagħha, li jitnaqqas retroattivament il-valur tad-drittijiet tal-pensjoni akkumulati kemm għall-irġiel kif ukoll għan-nisa għal perijodu bejn l-avviż bil-miktub tal-bidliet intenzjonati għall-iskema u d-data meta l-att kostituttiv ta' trust huwa attwalment emendat.